

mind a' királyi rendeletek' erejénél fogva, minden a' kath. religiot tárgyazó iratoknak bírálói; nem lát-szik megegyezőnek lenni, hogy kiknek kötelességök-ben áll fölügyelni, hogy mások által semmi olly nemű tan ne terjesztessék, melly a' hit, jó erkölcsök és egyházi fegyelem' ellenére volna, ugyanazok tekintélyök' csorbulásával pásztori leveleiket előlegesen a' polgári hatóság' bírálása alá terjeszszék. — Valóban midőn az 1791. évi 26-dik törvényezikk' ereje által az evangélikusoknak megengedettett, hogy vallásuk' dolgában egyedül tulajdon előljáróiktól függjenek; és a' törvény' szavaival kimondaték, hogy a' vallásukat tárgyazó könyvek maguk közül választandók által bíráltassanak, és az illy könyvek további bírálat alá ne is terjesztessenek; végre ha az evangélikus superintendensek és a' n. e. görög püspökök az illető lelkipásztorokhoz körleveleiket szabadon, és minden felsőbb betekintés nélkül szétbocsáthatják: igen világos, hogy akkor a' kath. püspökök' helyzete e' tekintetben és övéik' lelki kormányzására nézve alábbvaló lenne a' superintendensek és n. e. gör. püspökök' sorsánál!

Nem is maradt siker nélkül a' lelkes véleményező érsek' fölszólalása. Mert a' legjobb, legvallásosabb, igazságszerető fejedelem a' czáfolhatlan okokat méltányolván, a' püspöki hatalomnak e' tárgy-bani szabad gyakorlatát továbbá is épségében meghagyta. És így meghiusultak az ellenkező véleményűek' káros követeléseik, és szétoszoltak a' magyar egyház' egén ama' távolról sejdíteni kezdett vészes borulatok, mellyekből az egyházra nézve, ismét egy nagy csapást örömmel jövendölgettek annak szeretlen ellenei.

* * *

Mik történtek, és történnek pedig napjainkban is, a' kath. anyaszentegyház' szabadsága- és függetlenségének megszorítására a' művelt Europa' majd minden részeiben, és mint viselik magukat azok' védelmében, valamint annak látható feje, a' szentséges romai pápa, egy egyes lelkes püspökök, most részletesen fölhozni fölöslegesnek itélem, miután azok a' nyilvánosság' útján mindenkinek tudomására napról napra folytonosan eljutnak; úgy hogy a' mit egykor jövendölt Krisztus Jézus anyaszentegyháza' első püspökeinek, az apostoloknak, és rajtok be is teljesedett, mondván: 'Föltámad nemzet a' nemzet ellen és ország az ország ellen — reátok vetik kezöket, és üldöznek benneteket; a' gyülekezeteknek és őrizet alá adván, a' királyokhoz, és főtisztekhez vonnak az én nevemért. . . . Elárultatok pedig szülőitektől, atyátofiaiktól, rokonaitoktól, sőt némellyeket közületek halálra is ítélnék: ugyanaz látszik mainap is az anyaszentegyház' püspökein teljesedni, midőn annak

azon szabadságát és függetlenségét védik, melly a' lelkek' örök üdve eszközlésére olly igen, és elkerülhetlenül szükséges. — De valamint eddig béketűrők az üldözések' viharai közt meg nem tört; munkásságuk az egyház' kormányzatában meg nem hanyatlott; örködésök a' nyáj fölött el nem lankadt; buzgalmuk az egyház' szabadsága és függetlensége' védelmében meg nem fogyatkozott; mert isteni szellem leng Jézus' földi országa fölött, melly az anyaszentegyház: úgy biztosan reményljük, hogy anyaszentegyházunk' lelkes püspökei, hivatásuknak szentül megfelelő, szüntelen megemlékeznek azon dicsőségökről, hogy a' Szentlélek tette őket püspökökké, az Isten' anyaszentegyházát kormányozni; és ha a' szükség úgy hozza magával, készek leendnek, az anyaszentegyház' védelmére, az igazságért és Krisztus Jézus' neveért gyalázatot, üldözést, sőt halált is szenvedni. *)

Vezerle Gáspár.

Adatok a' szent-ferenczrendiek' történetéhez honunkban.

XXVIII. Mesztegnyei kolostor.

A' Marczal folyó mellett működő missiók is megtermék gyümölcsüket. Dominkovics Béla és Kethelyi Bene atyák' nevei tűnnek föl Mesztegnyetáján, kik több éveken át a' missio' nehéz terén dus sikerrel apostolkodtak. Ugyanis Dominkovics atya, ki két mise' mondhatására vala fölhatalmazva, Nágocs, Segszárd-Bata, Bata-szék, Agárd és Bata' népét megnyeré Krisztusnak. Krstyenei Hunyadi Antal, hogy az üdvezítő hit naponkint jobban terjedjen, a' moh lepte régi kolostor' romait ősi ajtatossággal 1744-ben rendünknek adományozta, meghatározott évenként kiszolgáltató élmezéssel, melly adomány Maria-Therezia' megerősítését is megnyervén, 1747-ben az épület' alapja letétetett, azonban az alapító' halálával az ígért és okiratilagkiadott alapítvány megszűnt, az építés pedig főnakadt. 1771-ben azt több jótévő kezek közös erővel fölépítették.

Fáradásunk' gyümölcsét 43 évig élveztük csen-

*) Te szerző ur igen lekötelezne valamint bennünket úgy a' t. közönséget is, ha ebbeli böngészését a' magyarhoni egyház' történeti terén a' jövő évben is folytatni méltóztatnék. Vajmi sok nevezetes adatra lehetne még találni I. Ferdinand király' ideje óta egész napjainkig, részint pastorális instructiókban, részint zsinati határozatok- és beszédekben, részint végre az országgyűlések- és vármegyéken tartott polgári szónoklatokban. Mindezt, habár csak a' legújabb korból is, teszem 1825. óta, rövid, hűkivonatban birni, vajmi nyereséges volna!

Szerk.

des lakunkban; a' kiépítés' 19-dik évében 1788-dik év' april 16-án a' kolostor eltörlesztetett, 's 1790-dik év' februar 3-án kiürített. 1790-ben veszprimi püspök ő méltósága' rendeletéből plebániának alakított, melly is Rumi Mihály atya' kormányára bízott egész 1805-ig. A' szent edények és ruhák a' plebánia' részére letartóztattak, az alapítványi okirat pedig Budára küldetett, 1806-ban végképen el-estünk Mesztegyétől.

E' kolostor a' vallás-alapítványi tőkét következendő szerekkel öregbítette: A' kolostor' pénze letartóztatott; 188 lat nehézségű 6 ezüst kehelylyel, 45 lat nehézségű ezüst monstratoriummal, 3 casulával, 2 dalmaticával arany és ezüst szövétü arany paszománttal, és ezüst szövétü két casulával = 432 frt.

* * *

Az egyházi szónoklat lévén rendünknek legfőbb feladata nem csuda, hogy minden egyén szónoklati kidolgozásokra tudja fölhasználni tehetségeit, hogy így a' hallgatók' lelki szükségeihez alkalmazott, hitigazságokat magyarázva előadó, moralis maximákkal himzett beszédekkel a' vétket 's innen származott erkölcsstelenséget az evangelium' irtó kapájával gyökeresen kigyomlálván, a' jó erkölcsöt megkedveltesse, és tetteles gyakorlatba hozza. A' feszült szorgalom' több műveire akadunk, mellyek a' nem kedvező körülmények miatt mai napig is esinos kéziratokban, gyakran a' kor' igényeihez képest átalakítva, tartatnak fön. A' kéziratokon kívül deák, magyar, német, tót és horvát ajku 56, rendbelieink szerzette munkát, többnyire eredetit, mutathatunk be, mellyek pártfogókat találva nyomda alá kerültek; ezek közül asceticus 30, szaktudományu 7, imakönyv 1 német és 2 horvát, a' többiek szónoklati művek.

Jeles a' 'Rudimenta salutis, seu Censura in propositiones erroneas Mathiae Dévai ex primis in Hungaria Lutherani' című munka, Szegedy Gergely atya' műve. Dévai Mátyás Luther Márton' kedvence, tanítványa és honunkban helyettnöke, 1530-ban Wittenbergből Kassára hivatott tanítónak, ki tudományát minél óvatosban palástolni, az eltorzított igazságokat mesterségesen minél izletesb színekbe öltöztetni tudta, 's annál nagyobb előmenettel terjesztette Kassa' vidéken az új vallást. Szegedy Gergely atya hittanár, és sorbonnai tudor, nyilt sissakkal fölveszi a' keztyüt 1535-ben, 's tudtomra első velösen támadja és czáfolja meg Dévai' tételeiben Luther' tanítását. A' Nádasdy Tamás Sárvár' ura pártfogása alatt, ki a' kedvence által hirdetett ujjalásnak zsákmányul esett, Sárváron tartózkodó és környékén tanító Dévai e' munkát: 'Confutatio Apologiae cujusdam Gregorii Zegediensis, etc.' iratával iparkodott megtámadni, de ezt a' fontos munka' czá-

folatára elégtelennek sőt hiányosnak tartván: 'Apolo-
logia quarumdam propositionum summam doctrinae
Christianae continentium, etc.' czim alatt kijött, 's
argumentis ad verecundiam hemzsegő művével a' hi-
ányt pótolni sietett, 's így a' czáfoló ellenfél' munká-
ját érdekesbé és becsesebbé tette. A' 'Makula nélkül
való Tükör' (Nagyszombatban 1746.) már csak az-
ért is jeles, mivel azt Ujfalussy Juditha sz. Klara
rendi apácza magyarosította. 'Discursus contra Deistas
et Naturalistas' Klenák Narcissus atya' két kötetű
művét eléggé ajánlja az, hogy 1800-ban történt kia-
dása 1801-ben ismételtetett. Kocsányi Márton
atya 1630-dik évben Bécsben kijött sz. beszédeit, a'
régiség- és a' kidolgozásban uralgó szellem teszi ne-
vezetessé. — Stankovits Lipót, Klenák Nar-
cissus, Kovács Ágoston, Török Incze, Albach
Szaniszló, több kötetekre terjedt szent beszédek, az
utolsóknak imakönyvével, ismeretesbek, semhogy aján-
lásra szorulnának. *)

Utazási töredékek. X.

Trient, octoberhó 3. Délután volt, a' nap' arany
sugari mosolyogva ragyogtak vissza a' tenger' tükörfe-
lületéről: midőn a' napolyi kikötőben a' 'Lombardo' gő-
zösre szálltunk. A' tengeren teljes szélesend uralkodott, mi-
nőt-maga a' költész is megénekle: 'Caretque ripa vagis
taciturna ventis.' A' 300 löerejű sziklaerősségű gőzös olly
méltóságteljesen haladott előre: miként a' bérczek' király-
néja, a' sas szokott feszített szárnyakkal a' felhők' regi-
óiban uszkálni. A' gyönyörű város, 's kies vidéke per-
czenként szebbnél szebb színezetben ragyogott. A' partokon
büszkén emelkedő házak' sorozata tündér palotaként tünt
fel. A' magas Vezuv, a' tengert körülövedző heglánczok,
kies villák: a' tenger' kékelő színezetében visszatüredze-
tek. Nisita, Procida, Ischia, Capri 'stb. szigetek között az
átevezés regényes. A' levegő tiszta, az ég csudaszépség-
ben kékellett. Mig végre a' majd majd leáldozó Phoebus
aransugaraival futtatá be a' vizek' árjait, mellyek kö-
zött, mintha csak megfürödni kívánt volna, hirtelen el-
merült; szövetségének záloga gyanánt pirosuló sugarait
hagyván maga után. A' hajón siri csend uralgott. Mindenki
mély elandalodással szemlélte a' természet' csudaszerű re-
mekeit. A' kebel fennen dobogott. Örömittason, hálakö-
nyek között emelkedék fel a' szív Ahhoz, kiről irva van:
'Szól és lesz; int és megáll!'

Estve lön. Az éj' szelid fátyola alul szépen ragyogtak
ki a' csillagok. A' gyöngéden lengedező zephirek a' nap-
hevítette levegőt felfrissíték. Minden körülmények oda lát-
szottak mutatni: hogy utazásunk biztos, esendes 's nyu-
galmas leend. Miért is teljes biztossággal élveztük a' ter-
mészet' ártatlan örömeit.

Azonban az élet' örömei milly zavartak, vigságai milly
mulékonyak, nyugalmi milly bizonytalanok legyenek:

³⁾ Ezzel a' 'Mariana provincia'-nak történelmi ismerte-
tésebe van végezve. Köszönet a' t. szerzőnek e' sok ne-
vezetes adatot tartalmazó munkájáért. Vajha példá-
ját más rendbeliek is követnék! Szerk.